

Снежана Божанић, Универзитет у Новом Саду,
Филозофски факултет, Одсек за историју;
Ана Елаковић, Универзитет у Београду,
Филолошки факултет, Одсек за неохеленистику

НАПУШТЕНА ЉУДСКА ПРЕБИВАЛИШТА И НАПУШТЕНИ ОБЈЕКТИ У ФУНКЦИЈИ МЕЊНИКА СРПСКОГ СРЕДЊОВЕКОВНОГ ДРУШТВА

Апстракт: Српске средњовековне повеље дају богате податке о врстама и облицима међашења. Међници се деле на природне и вештачке. Као природни међници се јављају сви облици рељефа, хидрографски и дендролошки. Вештачки међници настају као последица човековог деловања. Овој скупини међника, између осталог, припадају напуштена насеља и објекти. Узроци напуштања насеља и објеката у средњем веку су различити. Напуштена и разрушена људска пребивалишта и насеља, напуштене куће, воденице, места где је некада живело сточарско становништво, као и места где су се некад налазиле цркве или њихове рушевине припадају овој скупини међника. Сви наведени објекти се, најчешће, јављају у функцији међника села, групе села, а нешто ређе заселака, планина, катуна и забела.

Кључне речи: средњи век, Србија, међа, међник, градиште, селиште, катуниште, кућиште, воденичиште.

Српским средњовековним међама први су се детаљније бавили Миодраг Пурковић и Мирко Барјактаревић. М. Пурковић је пре седам деценија објавио пионирски рад *Одређивање међа*, у којем се бавио врстама међника и споровима око земљишних међа. Дело М. Барјактаревића *О земљишним међама у Срба* је веома значајно за историју међа и међашења у средњем веку. У овом раду се аутор, пре свега, бави култним аспектом теме.

Међници се деле на природне и вештачке. Као природни међници се јављају сви облици рељефа, хидрографски и дендролошки међници. Вештачки међници настају као последица човековог деловања. Овој скупини међника припадају и напуштена људска пребивалишта и напуштени објекти. На ту врсту међника је својевремено скренуо пажњу Раде Михаљчић у свом раду *Селишта*. Узроци напуштања насеља и објеката у средњем веку су различити. Њихов помен у функцији међника је потврда „несталности насеља и покретљивости становништва“ [Михаљчић 1995: 105–106]. Напуштена и разрушена људска пребивалишта и насеља, напуштене куће, воденице, места где је некада живело сточарско становништво, као и места где су се некад налазиле цркве или њихове рушевине припадају овој скупини међника. То су градишта, селишта, катуништа, кућишта, црквишта и воденичишта. Ове речи се граде од именица којима се додаје наставак *-иште*. Александар Белић је констатовао да на тај начин настају

именице са значењем „места на коме је било оно што значи именица“ [Белић 1949: 149].

Приликом обраде ове теме су као извори за основну грађу послужиле српске средњовековне манастирске и баштинске повеље, исправе судског права (тужбе, протоколне парнице, пресуде) и законици. У први мах је оправдано помислити да оскудност и фрагментарност сачуване грађе може представљати проблем у току истраживачког рада. Међутим, пажљивим читањем и прелиставањем доступне грађе долази се до података који су неопходни за анализу, а затим се врши њихова компарација. Циљ овог рада није био да се изврши попис свих напуштених и разрушених објеката који се јављају на међи, већ да се скрене пажња на њихову улогу у функцији пограничног ентитета српског средњовековног простора.

На основу расположивог дипломатичког материјала се може констатовати да се у српском средњовековном дипломатичком материјалу у функцији међника – земљишних прилога помињу *традишња*. Она су најчешће бележена приликом описивања сeosких међа. Налазила су се у близини мањих или већих река, потока, на брду и брегу. На месту неких средњовековних градишта се, према резултатима историјско-географских истраживања, данас налазе насеља.

Градиште представља напуштено људско пребивалиште или рушевину напуштеног насеља. То је остатак утврђене насеобине или тврђаве [Лексикон

српској средњеј века 1999: 124–125]. Константин Лиречек је забележио да би „градишта могла бити и преисторијски шанчеви или римска кастела“ [Лиречек 1952: 148].

Сам назив *градиште* настао је од именице *град*, којој се додаје наставак *-иште* (град – градиште). Према Александру Белићу, на тај начин је, у овом конкретном случају, настао и географски назив – градиште, тј. место [Белић 1949: 150]. Многи градови, па и села, на простору Балкана и данас носе име Градиште. В. Мажуранић пише да „сила словенских мјеста носи то име по свих словенских странах“ [Мажуранић 1975: 352].

Резултати археолошких истраживања показују да је постојао равничарски тип градишта, окружен воденим рововима, и градишта која су се налазила на неком вису или брегу, изнад река [Niederle 1954: 109–123].

Према *Светиостефанској хрисовуљи*, међа села Стрелац ишла је „над градиште брусничко“ и „од градишта право по брегу чичавичком“ [Јагић 1890: 9–10; Ковачевић 1890: 3]. Данас на том месту постоји село Брусник, у чијој непосредној близини протиче Брусничка река. Међа планинског масива Рогозне са Рудинама ишла је „како Ракитовица под Градиште у Бистрицу упада“ [Јагић 1890: 8–9; Ковачевић 1890: 8–9; Шкриванић 1956: 182–183]. На основу извршених теренских истраживања се може рећи да је средњовековна Ракитовица данашња речица Ракитница. Према опису међа, на том простору данас постоји брдо Градина. Поменуто Градиште се налазило на брду, а у његовој близини су протицале две реке. Међа групе села на левој обали Ибра ишла је „по брегу на Градиште“ [Јагић 1890: 6–7; Ковачевић 1890: 2].

Краљ Стефан Дечански је 6. септембра 1327. године издао хрисовуљу у Сврчину, којом је, између осталог, детаљно утврђена међа Крушевске метохије.¹ Она је ишла „право на Градиште више Понорца“, а потом „за Градиште“ и „у Модру главу на Градиште“ [Мишић 2004: 6–7].

Међа дечанског села Стрелац водила је „на Три ораха и низ реку на Градиште“ [Ивић–Грковић 1976: 64, 81, 156–157]. Из *Светиоарханђеловске йовеле* се дознаје да је атар села Тмава с рибњаком на Белом Дриму ишао „у Градиште“ и „од Градишта низ поток“ планински, а села Шикље у Горњем Пилоту „од камена у Градиште“ и „од Градишта по брегу“ [Шафарик 1862: 279, 286]. Међа села Сакато у Горњем

Пилоту се једним делом кретала „уз Градиште“ на реку Дрим, а села Исаврово „на Црни дол у Градиште“ [Шафарик 1862: 278]. Атар села Ограђеник ишао је до ушћа Призренске Бистрице у Бели Дрим и „уз Дрим до Градишта“ [Шафарик 1862: 279]. При описивању забела Крушчица на обронцима планине Милановац је у више наврата забележен топоним Градиште, који сведочи о остацима неког насеља на том терену. Међа је водила „од Враће стене у Градиште“ и „од Градишта у Кобиљу главу“, а потом „у Пчелињу стену на Градиште“ и „од Градишта на Равну главу“ [Шафарик 1862: 287]. Бележење међа села Брезје са забелом Голи Хум почиње „од Градишта“ и завршава се „у Градишту“ [Шафарик 1862: 283]. Поменуто градиште је било доминантан међник овог прилога.

Међа хиландарског метоха у Лушцу је, према хрисовуљи коју је 18. марта 1347. године у Прилепу издао цар Стефан Душан, ишла „под брдо на Градиште“ и „на Прапратово градиште“ [Живојиновић 2006: 99–113].²

Према *Раваничкој йовели*, међа села Рвеница ишла је од „градишта на јазвине“ [Младеновић 2003: 61, 119]. На овом простору се данас налази потес под именом Раваница. У оквиру међа манастирског имања села Војинци бележи се *градиште* [Шкриванић 1970: 94].

Градишта се, према анализама података, јављају као међници села, групе села, забела и планина.

Кућиште представља напуштену кућу или место где се некада налазила кућа [Караџић 1975: 318]. Оно се бележи као погранични ентитет села и катуна. Према Стојану Новаковићу, средњовековна села „су се лако претварала у опустела селишта с пустим кућиштима“ и потом су опет могла бити брзо насељена [Новаковић 1940: 108–109]. Назив кућиште настао је од именице кућа, којој се додаје наставак *-иште* (кућа – кућиште) [Михаљчић 1995: 106].

У *Светиостефанској хрисовуљи* се као погранични ентитет села Тушимље у Расу бележи „Милосавље кућиште“ [Јагић 1890: 14; Ковачевић 1890: 4]. На основу теренских истраживања и убикацијом топонима на терену је утврђено да се ово кућиште налазило у атару села Пожежина [Божанић 2006: 119]. Међа села Хмељница и Рујишта у Зети ишла је „у Ланбинска кућишта“ [Јагић 1890: 18–19; Ковачевић 1890: 5]. На том простору се данас налази предео Кућишта – западно од Диноша, а јужно од Дољани

Повеља

Светостефанска хрисовуља

Повеља Стефана Дечанског, 6. септембар 1327. године

Дечанске хрисовуље

Светоарханђеловска хрисовуља

Повеља Стефана Душана, 18. март 1347. године

Раваничка повеља

Помен градишта у међама

- село Стрелац
- Рогозно са Рудинама
- група села на левој обали Ибра
- међе Крушевске метохије
- село Стрелац
- село Тмава
- село Шикља
- село Сагато
- село Исаврово
- село Отрађеник
- забел Крушчица
- село Брезје са забелом Голи Хум
- хиландарски метох у Лушцу
- село Рвеница
- село Војинци

[Божанић 2006: 134]. Међа села Стрелац водила је „ниже Рајкових кућишта у црквисте, од црквиста како развође води међу Пољанце и међу Рујишта“ [Јагић 1890: 9–10; Ковачевић 1890: 3]. Детаљна анализа међника овог села показала је да се као његови међници јавља више напуштених објеката.

Из повеље коју је цар Душан издао манастиру Св. Арханђели код Призрена се види да је међа катуна Голубовци ишла „у Будислаљев поток и уз брег право код Будислављих кућишта“ [Шафарик 1862: 293]. Кућишта и поток су, највероватније, добили име по истом човеку.

Према *Раваничкој повељи*, у оквиру међа села Прошиновци бележе се „обршина кућишта“ [Младеновић 2003: 60, 118].

Кућишта се јављају као међници српских средњовековних села и катуна.

Као међници села се у српским средњовековним повељама бележе *црквисти*. То је „место где је била црква или где су зидине од цркве“ [Даничић 1980: 831]. Александар Белић констатује да је црквисте прво означавало „разваљену, пропалу цркву“, а потом и „место где је била црква“ [Белић 1949: 149]. Црквисте представља место где се некад налазила црква, а понекад се на њима налазе развалине или рушевине цркве. Она се, најчешће, јављају као међници села.

Међа бањског села Стрелац водила је „од главе ниже Рајкових кућишта у црквисте, од црквиста ка-

ко развође води међу Пољанце“ [Јагић 1890: 9–10; Ковачевић 1890: 3].

Цар Стефан Душан је властелинству Св. Арханђела у Призрену приложио село Клевиште са Црквом свете Богородице и заселком Бродцем [Пурковић 1940: 102; Ивановић 1958: 236]. Као међник села се бележи једно црквисте [Шафарик 1862: 284].

Према *Раваничкој повељи*, у оквиру међа села Окопац Горњи се помиње црквисте [Младеновић 2003: 59, 117]. Ово село више не постоји, као ни трагови црквиста [Шкриванић 1981: 89]. Међа села Прилепница водила је „путем на црквисте“ [Младеновић 2003: 60, 118].

Воденичиште је место где се налази или се некада налазила воденица. Она су сведочанство о хидрографској ситуацији на неком терену, јер се приликом њиховог навођења бележи и река на којој се налази. Најчешће се јављају као међници села.

Грачаничком властелинству је краљ Милутин даровао села Грачаницу, Сушицу и Селце – са засецима и међама. Као њихови међници су забележени Скуланово и Мајаславле воденичиште код Грачанске реке [Miklosich 2006i: 562–563; Павловић 1928: 126–127; Ивановић 1961: 256–258].

У Душановој повељи манастиру Хиландару се као међник села Словиње помиње воденичиште Злодушац, на реци Смолуши [Miklosich 2006i: 122; Новаковић 1912: 422].

Повеља

Светостефанска хрисовуља

Светоарханђеловска повеља

Раваничка повеља

Помен кућишта у међама

- „Милосавље кућиште“ у међама села Тушимља у Расу
- „Ланбинска кућишта“ у међама села Хмељница и Рујишта у Зети
- „Рајкова кућишта“ у међама села Стрелац
- „Будислављева кућишта“ у међама катуна Голубовци
- кућишта у међама села Прошиновци

Према *Раваничкој повељи*, у оквиру међа села Војишановци се као међник бележи воденичиште [Младеновић 2003: 60, 118]. У атару овог села се помињу хидроними: Буднића поток, река Загумштица и једна локва [Шкриванић 1970: 92]. Међа села Српци ишла је на „Мишљеново воденичиште“ [Младеновић 2003: 60, 119]. Ово село се налази на десној обали реке Пек. Од хидронима је забележена једна бара у његовом атару [Шкриванић 1970: 95].

Катуништа представљају места у којима је некада живело сточарско становништво. Она су током времена напуштена.

Као међник бањског села Сочанице се јавља „Јакимово катуниште“ [Јагић 1890: 7–8; Ковачевић 1890: 2]. На месту некадашњег катуништа се данас налази село и предео Јећимовац, јужно од села Стржин.

Према *Светиоарханђеловској хрисовуљи*, међа села на Средској – по имену Село, водила је на „врх Ширдевих катуништа“ [Шафарик 1862: 280].

Под **селиштем** се у средњовековном дипломатичком материјалу најчешће подразумева напуштено насеље. Међутим, оно може да представља и земљиште са кућом и окућницом, насеље, заселак, село. Селишта се јављају као предмет даривања, али и у функцији међника. Сусрећу се као погранични ентитети села, заселака, забела, зимовишта, катуна, планина, брда и ливада, али се јављају и као међници других селишта. Када су имала функцију међника, она су, највероватније, била величине „имања које је настањивала једна породица, боље речено куће с окућницом“ [Михаљчић 1995: 95].

У оквиру граница групе села које краљ Милутин потврђује „манастиру Св. Ђорђа у Скопљу“ забележена су селишта као погранични ентитети [Новаковић 1912: 610]. То је један од изузетно ретких примера бележења селишта без имена његовог власника или корисника, садашњег или бившег.

Међа села Стрелац је, према *Светиосиџефанској хрисовуљи*, ишла „од главице на стара селишта храсничка где се потоци састају“ [Јагић 1890: 9–10; Ковачевић 1890: 3]. Прецизном убицајом топонима на овом простору се дошло до поузданих података о томе да су „стара селишта храсничка“ временом прерасла у село Храсник код данашњег Вучитрна [Божанић 2006: 104]. Као међник Рогозне са Руди нама, једног већег комплекса земљишта, појављују се „Мачужина селишта стара“ [Јагић 1890: 8–9; Ко-

вачевић 1890: 2–3]. Од овог селишта је временом настало село Мажићи, јужно од Старог Трга код Трпче [Шкриванић 1956: 182–183]. Међа Цркве светог Димитрија у Бекову и комплекса који су чинила три села – Беково, Полаз и Хропалица, водила је „у доње чело Утјешина селишта“ [Јагић 1890: 14–15; Ковачевић 1890: 4]. Ова села се налазе у околини Новог Пазара.

Богојево селиште се као међник и оријентациони знак два пута бележи у Дечанским хрисовуљама. Атар села Стрелац ишао је „на Богојево селиште“ [Ивић–Грковић 1976: 64, 81, 156–157], а Љуболићима са Ораховичићима „великом цестом на Радотињ поток у Богојева селишта“ [Ивић–Грковић 1976: 64, 83, 161]. Атари ова два прилога, тј. дара манастиру Дечани имали су заједничку међу, а као један од заједничких међника се бележи Богојево селиште. У међама имања наследника протопопа Прохора се налазило Трхаљево селиште и искрчено земљиште [Ивић–Грковић 1976: 139, 265]. Ђулино селиште налазило се у међама села Сјероша (са засеоцима), на Дечанском властелинству [Ивић–Грковић 1976: 120, 207]. Међа зимовишта Модра Слатина, које је било зимовиште црквеној стоци, избијала је „у Љешева селишта“ [Ивић–Грковић 1976: 128, 260]. Међа Власима Ратишевцима који су припадали манастиру Дечани водила је „на Смехињина селишта“ [Ивић–Грковић 1976: 121, 249].

Према повељи издатој јануара 1333. године, приликом продаје Стонског рата и Превлаке Дубровчанима забележено је да граница Превлаке једним делом иде до „дубровачке међе и селишта, која су ту била“ [Miklosich 2006i: 103; Новаковић 1912: 297].

Међа села Медведац је, према *Светиоарханђеловској хрисовуљи*, водила „по брегу низ пут на Златарска селишта у камен“ [Шафарик 1862: 279; Новаковић 1912: 688]. „Златарско селиште“, у међама поменутог села, добило је име према занимању бивших становника – Доброслава и Заведича. Забел Крушчицу на обронцима планине Милановац међила су „Милшина селишта“ [Шафарик 1862: 276; Новаковић 1912: 687].

Према *Појису имања хитијовској манастира*, „Иваново селиште“ нашло се у међама планине Беласице. Као један од међника је забележено и „Маријино селиште“.

Селишта су бележена и приликом спорова око сеоских међа и њиховог прецизног утврђивања. Са

синовима Стефаном и Вуком Лазаревићима, српска кнегиња Милица (монахиња Јевгенија) даровала је село Ливочу хиландарском пиргу св. Василија у Хру- сији, на Светој гори. Део сеоског атара узурпирао је локални властелин Никола Гоисалић. Приликом те- сања међа села Ливоче је споменуто да је међа ишла „од селишта коисиоских“.³

Селишта се јављају у функцији међника села, групе села, села са засеоцима, планина и забела. До- бијала су имена по бившим насељеницима и кори- сницима. У изворима се бележе: „Богојево селиште“, „Љешева селишта“, „Смехињина селишта“, „Златар- ска селишта“, „Милшина селишта“, „Иваново сели- ште“, „Маријино селиште“ итд.

НАПОМЕНЕ

¹ Издања повеље: [Šafarik 1873I: 94–96; Новаковић 1912: 397–398; Korablev 1915: 449–451; Мишић 2004: 3–18].

² Упореди издања повеље и датирање: [Новаковић 1912: 432–433; Соловјев 1926: 143–144; Славева– Мошин 19: 189–190; Синдик: 50; Живојиновић 2006: 99–113].

³ Упореди издања повеље и датирање: [Miklosich 2006i: 262–264; Новаковић 1912: 489–490; Korablev 1915: 548–550; Синдик 1998: 74–75].

ЛИТЕРАТУРА

- Барјактарев, Мирко. *О земљишним међама у Срба*. Београд: Етнографски институт СКА, 1952.
- Белић, Александар: *Савремени српскохрватски књижевни језик*. II део: Наука о грађењу речи. Београд: Научна књига, 1949.
- Божанић, Снежана. *Ибарско језиро Светиостефанској властелинства*. Нови Сад и Сремска Митровица: Графампромет, 2006.
- Божанић, Снежана. *Манастир Бањска: њрилози за историју*. Споменица ИА „Срем“ 2 (2003): 100–114.
- Божанић, Снежана. О пореклу земљишне својине и међаша: историјски, археолошки и антро-полошки аспект. *Годишњак Филозофској факултету у Новом Саду XXXV–1* (2010): 217–226.
- Грковић, Милица. *Речник имена Бањској, Дечанској и Призренској властелинства*, Београд: Народна књига, 1986.
- Грковић, Милица. *Речник личних имена код Срба*. Београд: Вук Караџић, 1977.
- Даничић, Ђура. *Рјечник из књижевних старина српских I*. Београд: Вук Караџић, 1975.
- Daničić, Đura. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika 1*. Zagreb: JAZU, 1980.
- Живојиновић, Драгић. Хрисовуља цара Стефана Душана за Хиландар о Лужачкој метохији. *ССА 5* (2006): 99–113.
- Ивановић, Радомир. Властелинство манастира св. Арханђела код Призрена: историјско-географска истраживања. *Историјски часопис VII* (1957): 345–359.
- Ивановић, Радомир. Властелинство манастира св. Арханђела код Призрена: историјско-географска истраживања II. *Историјски часопис VIII* 1958 (1959): 209–253.
- Ивановић, Радомир. Дечанско властелинство: историјско-географска обрада. *Историјски часопис IV* 1952–1953 (1954): 173–226.
- Ивановић, Радомир. Земљишни поседи Грачаничког властелинства. *Историјски часопис XI* (1961): 253–264.
- Ивановић, Радомир. Катунска насеља на манастирским властелинствима. *Историјски часопис V* 1954–1955 (1955): 399–411.
- Ивановић, Радомир. Раваничко властелинство. *Историјски часопис XVI–XVII* 1966/67 (1970): 235–254.
- Ивић, Павле и Милица Грковић. *Дечанске хрисовуље*. Нови Сад: Институт за лингвистику, 1976.
- Јагић, Вагрослав. *Светиостефански хрисовуљ краља Стефана Уроша II Милутиина*. Беч 1890.
- Јиречек, Константин. *Историја Срба II*. Београд: Слово љубве, 1952.
- Караџић, Стефановић Вук. *Српски рјечник*. Београд: Просвета, 1975.
- Катић, Реља. *Сточарство средњовековне Србије*. Београд: Широ „Србија“, 1978.
- Ковачевић, Љубомир. Светостефанска хрисовуља. *Сјоменик IV* (1890): 1–11.

- Korablev, B. *Actes de Chilandar. Deuxième partie: Actes slaves. Réimpression de l'Édition. St. Petersburg, 1915.*
- Лексикон српској средњег века. Приредили С. Ђирковић и Р. Михаљчић. Београд: Knowledge, 1999.
- Mažuranić, Vladimir. *Prinosi za hrvatsko pravno-povijesni rječnik I.* Zagreb: Informator, 1975.
- Mažuranić, Vladimir. *Prinosi za hrvatsko pravno-povijesni rječnik II.* Zagreb: Informator, 1975.
- Miklosich, Franc. *Monumenta Serbica spectantia historiam Serbiae, Bosnae, Ragusii.* Београд: Српска школска књига, 2006.
- Михаљчић, Раде. Селишта: прилог историји насеља у средњовековној српској држави. *Зборник Филозофској факултету у Београду IX-1 (1967): 172-224.*
- Михаљчић, Раде. *Прошлост и народно сећање.* Београд: Српска школска књига и Knowledge, 2001.
- Мишић, Синиша и Татјана Суботин-Голубовић. *Светлоарханђеловска повеља.* Београд: Историјски институт, 2003.
- Мишић, Синиша. Хрисовуља краља Стефана Уроша III Хиландару о спору око међа Крушевске метохије. *Стари српски архив 3 (2004): 3-18.*
- Младеновић, Александар. *Повеље и писма гесиопа Стефана.* Београд: Чигоја, 2007.
- Младеновић, Александар. *Повеље кнеза Лазара.* Београд: Чигоја, 2003.
- Нидерле, Лубор. *Словенске старине.* Нови Сад: Матица српска, 1954.
- Новаковић, Стојан. *Законски сиоменици српских држава средњег века.* Београд: Државна штампарија Краљевине Србије, 1912.
- Новаковић, Стојан. Манастир Бањска, задужбина краља Милутина у српској историји. *Глас СКА 32 (1892): 3-55.*
- Новаковић, Стојан. *Село.* Београд: Култура, 1965.
- Пурковић, Миодраг: Одређивање међа. *Етнолозија 1-2 (1940): 65-84.*
- Синдик, Душан. Српска средњовековна акта у манастиру Хиландару. *Хиландарски зборник 10 (1998): 1-133.*
- Соловјев, Александар. *Одабрани сиоменици српској права (од XII до краја XV века).* Београд: Издавачка књижевница Геце Кона, 1926.
- Славева, Лидија и Владимир Мошин. *Српски драмои од Душаново време.* Прилеп: Институт за истражување на старословенската култура, 1988.
- Шкриванић, Гавро. Властелинство св. Стефана у Бањској. *Историјски часопис VI (1956): 177-199.*
- Шкриванић, Гавро. Равничко властелинство: историјско-географска истраживања. *Историјски часопис XVI-XVII 1966-1967 (1970): 235-253.*
- Šafarik, Janko. *Památky dřevního písemnictvú Jihoslovaniuv.* Praha: Tisk C. K. dvorní knihtiskárny synův Bohumila Haase, 1873.
- Шафарик, Јанко. Хрисовуља цара Стефана Душана којом оснива манастир Св. Архангела Михаила и Гаврила у Призрену године 1348?. *Гласник ДСС XV (1862): 264-283.*

Snežana Božanić, Ana Elaković-Nenadović

THE ABANDONED HUMAN RESIDENCES AND THE ABANDONED BUILDINGS IN FUNCTION OF SERBIAN LANDMARK IN SERBIAN MEDIEVAL SOCIETY

Summary

The Serbian medieval charters provide rich informations about the types and forms of bordering. The landmarks are divided into natural and artificial. As a natural landmarks occur all forms of relief, hydrographic and dendrological. Artificial landmarks are established as a result of human activity. This group of landmarks includes also the abandoned settlements and buildings. The causes of abandonment of settlements and buildings in the Middle Ages were different. Abandoned and destroyed human residences and settlements, abandoned houses, water mills, places where a cattle population once used to live and places where the churches or their ruins were once situated, belong to this group of landmarks. All these buildings occur most often.